

“MINA ELAN, AGA MITTE MINA, VAID KRISTUS ELAB MINU SEES”

Küllil Keel

Seekordses Sulases alustame koguduses töötanud abiõpetajate tutvustamist. Esimene neist, Johannes Koppel, asus ametisse 1889. aastal. Käesolevas numbris kirjutame koguduse neljandast abiõpetajast **Heinrich Richard Hoffmannist**.

Perekond

Heinrich Richard Hoffmann sündis 4. juulil 1868 (vkj) Koeru kirikumõisas Järvamaal. Ta oli oma isa Järvamaa praosti Koeru kirikuõpetaja Heinrich Ferdinand Hoffmanni ja ema Anna Margarethe Elizabeth Mickwitzi 12. laps. Tema emapoolne vanaisa Dietrich Georg Mickwitz oli samuti kirikuõpetaja. Oma isalt päris Heinrich lahke ja armastava meele ning emalt kohusetunde.

Õdesid-vendi oli Heinrichil 13: Anna Wilhelmine, Anna Louise, Johannes Georg, Ferdinand, Selma Emilie, Carl Hermann Eduard, Eduard Theodor, Peter Johann Hermann, August Nikolai Christfried, Margarethe Helene Elisabeth, Otto Konrad Ernst, Arthur Friedrich Wilhelm ja Hugo Daniel Ernst. Kõik neli õde abiellusid hiljem kirikuõpetajatega: Anna Wilhelmine ja pärast tema surma Selma Emilie Kaarli koguduse õpetaja Johann Heinrich Braschega, Anna Louise õpetaja Daniel Burchard Lemmiga ning Margarethe Helene Elisabeth õpetaja Oskar Tombergiga, kes oli Heinrich Richardi eelkäijaks abiõpetajana Kaarli koguduses. Vend Arthur Friedrich Wilhelmist sai samuti kirikuõpetaja. Johannes Georg ja Carl Hermann Eduard surid noorelt. Ferdinand, Eduard Theodor, August Nikolai Christfried ja Hugo Daniel Ernst valisid endale arsti elukutse. Peter Johann Hermannist sai talupidaja ja arhitektist Otto Konrad Ernst töötas hiljem professorina Riias.

Õpingud

Heinrichi koolitee algas Paide erakoolis. Õpingud jätkusid 1881. aastal Eestimaa Rüütli- ja Toomkoolis Tallinnas, mille ta lõpetas 1887. aastal kiitusega. Samal aastal astus Heinrich Tartu Ülikooli usuteaduskonda; õpingud lõppesid 1892. aastal. Pro venia concionandi ja pro ministerio eksamid sooritas ta 12. ja 13. oktoobril 1892 (vkj) Tallinnas. Prooviaasta möödus Nissi koguduses.

Abiõpetajana Kodaveres ja Tallinnas

20.02.1894 (vkj) toimus Heinrich Hoffmanni ordinatsioonitalitus Tallinna Rüütli- ja Toomkirikus Eestimaa vikaarõpetajaks. 1895. aastal töötas ta abiõpetajana Kodaveres Liivimaal, pärast seda 1896. aasta algus-

est kuni 1900. aasta kevadeni abiõpetajana Tallinna Kaarli koguduses.

Misjonitööl Indias

27.06.1896 (vkj) abiellus Heinrich Kodavere õpetaja Alexander Immanuel Vossi tütre Helene Mariega. Nende laulatus toimus Kodavere kirikus. Järeikasvu nende perele ei tulnud.

Heinrich tundis endas kutset tööks misjonipõllul. Oma osa oli selles Kodavere pastoraadi kontaktidel Leipzigi Misjoniseltsiga. Tõuke lõplikuks otsuseks oma elu siduda misjonitööga andsid Indiast tulnud misjonär F. Matthese jutlused ja misjonikoosolekud Tallinnas 1900. aasta jaanuaris. Abikaasa toetas plaani ja 1900. aasta aprillis sõitsid nad Leipzigi, et astuda Leipzigi Evangeelse Luterliku Misjoni teenistusse. Peale kaheksat nädalat Leipzigi misjonimajas õnnistati Heinrich Hoffmann 6. juunil 1900 Leipzigi Nikolai kirikus misjonidirektor Schwarzil poolt Indiasse tamili rahva juurde misjonitööle. Pärast neljakuulist viibimist Londonis Cambridge'is, kus ta koos abikaasaga õppis inglise ja tamili keelt, sõitsid nad 10. jaanuaril 1901 In-

diasse. Tööd alustati Coimbatores (Madrasi) misjonär F. Matthese abiliseks; alates 1902 kuni aastani 1906 töötas Heinrich samas misjonijaamas juba iseseisvalt. Oma tööst Coimbatores on Hoffmann kirjutanud järgnevalt: *Siin on paganad küllalt valgeid inimesi näinud ja kui mina uulitsal käin, ei pane seda suuremat ükski tähele. Nemad on ka juba ristiusust küll kuulnud ja mõned on ka juba ristiusu vastalisi raamatuid lugenud ja ristiusu vastaseks saanud. Kui mina siin nagu näituseks küla lähes tehakse, uulitsatel oma kooliõpetajatega laulu laulda katsuksin, et rahvast nõnda kokku kutsuda, siis tuleksid mõned küll, aga nad ei jääks mitte rahulikult pealt kuulama ja nende tulemise ja käimise pärast ei saaks ometi mitte hästi kõneleda. Sellepärast oleme meie hakanud oma tütarlaste koolimajas paganatele kutsuvaid jutlusi pidama ja püüame siia, niipalju kui võimalik, neid kokku kutsuda. Hakatuses jagasime ka trükitud teadaandmisi välja, aga sest ei olnud ühtigi kasu. Nüüd teeme seda, et ukse peal kostikoolilastega laulma hakkame, et sellega möödakäijaid sisse kutsuda. Nii oleme meie vahest üsna palju inimesi kokku kutsunud, aga vahest peab ka kolme, nelja inimese ees jutlusi pidama. Vahest on ka jutluse hakatusel 20-30 inimest koos, aga jutluse ajal lähevad üksteise järel ära. Nemad olid lootnud naljajuttu ehk muinasjuttu kuulda saada, nüüd aga räägitakse igavesest elust, patust ja Õnnistegijast ja meelega parandamisest. Ja see ei meeldi neile mitte. Seda nähes on aga jutlustajal väga raske vaimustusega edasi rääkida. Minul oli alguses lootus, et nende jutlustele enam ja enam niisuguseid inimesi saavad koguma, kes südamel rahu ja tõtt nende oma usust ei leia ja seda siit otsivad, aga neid on vähe leida. Siis lootsin mina ka, et kes ükskord on käima hakanud, et need korralikult ka minu seletustest osa saavad võtma ja et mina neile korrapärast tähtsamaid piibli jagusid oleks võinud ära seletada, aga ka seegi lootus ei ole siinamaale täide läinud, iga kord kui mina jutlust tegin, on jälle uued kuuljad minu ees, kellele võimalikult täit õnnistuse teed lühidalt peab seletama.*

1906 tehti Hoffmannile ülesandeks asutada Udamalpetti uus jaam. Aastatel 1908-09 töötas ta Mayaverami misjonijaamas, kus juhatas peale misjonitöö ka tütarlaste vaestemaja.

1909. aasta sügisel tuli Hoffmann kodumaale puhkusele ja püüdis siinsetes kogudustes äratada huvi misjonitöö vastu. Ta pidas misjonijutlusi Eesti- ja Liivimaa kirikutes ning tegi misjonireise Venemaale. 1910. aastal osales ta ülemaailmsel misjonikonverentsil.

1911. aastal läks ta koos abikaasaga tagasi Indiasse Tanjore jaama hooldajaks. Sealne protestantlik kogudus ulatus tuhande inimeseni. Tanjores oli tema juhatuse all ka suur poeglase kool.

1914. aastal, kui puhkes Esimene maailmasõja, saabusid misjonäridele rasked ajad. Paljud saksa misjonärid kui vaemuliku riigi kodanikud kõrvaldati Ing-

lismaa valitsuse poolt töölt ning saadeti Indiast välja. Hoffmann Vene riigi alamana sai edasi teenida. Misjonitöö anti Rootsi Evangeelse Luterliku Misjoni kaitse ja hooldamise alla. Saksamaa misjonäride lahkumine suurendas Hoffmanni tööpõldu. See jättis jälje ka tema tervisele.

Kodumaale naasis perekond Hoffmann 1919. aastal. Olles koos abikaasaga nakatunud malaariasse, ei olnud neil võimalik Indiasse enam tagasi pöörduda. Sama aasta novembris asus Heinrich aastaks tööle viikarõpetajana Vaivaras.

Hoffmann oli pärast Arnold Wilhelm Nerlingit teine Tartu ülikooli usuteaduskonna lõpetanu, kes pühendas end misjonitööle Indias.

Indias misjonitööl olles kinnitus Heinrichil usk patunde andeksandmisest armust Kristuse ristisurma läbi, ta sai seal tundma Issanda väge palvemõju ja imede läbi. Kõike seda toonitas Hoffmann oma kõnedes ja väljendas ka ametivendadele oma eluga eeskujuks olles. Virumaa praost Gustav Johannes Beermann iseloomustas Heinrich Hoffmanni pärast tema surma kui inimest, kelle kohta käisid Pauluse sõnad: “Mina elan, aga mitte mina, vaid Kristus elab minu sees”.

Ridallas

5. septembril 1920. aastal valiti Heinrich Hoffmann Ridala koguduse õpetajaks ja Eestimaa Konsistorium kinnitas ta ametisse 30. septembril 1920. Ridalasse jäi ta tööle 14 aastaks. Õpetaja põhikohustuste kõrval asutas ta Ridalas noorte pasunakoori, mida ka ise juhatas. Endise misjonärina võttis õpetaja Hoffmann elavalt osa Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Misjoniseltsi tööst ja oli ka selle juhatuse liige.

1. aprillil 1934 palus Heinrich Hoffmann end Ridala õpetaja kohalt vabastada, kuna arvas, et halvenev tervise tõttu ei suuda ta täita sealse kihelkonna nõudeid: *Lahkusuliste läbi, kellede arv Ridala kihelkonnas väga suur, on töö ja võitlemine nii suur ja tähtis kogu kiriku suhtes, et minu arvates noorem ja värske- mat tööjõudu siia tarvis on. Ei ole siin ju palju perekondi, millede mitte üks ehk mitu liikmeid ei oleks baptistlased. Baptistlaste perekondadest kasvab üles rahva põli, kes on ristimata, kes ei ole ei ühegi koguduse liikmed. Ja baptistlaste vaade ristimisesakramendi kohta on ju nii mõjuv, et mitmed luteri koguduse liikmed oma lapsi ristimata jäta- vad. Vennastekoguduses püüavad juhtivat osa oma kätte saada rida hiljuti ärganuid, kes ülivaimulikus meeolus kirikut ja kiriku Jumalateenistusi halvaks arvavad ja minu koostööd vennastekogudusega ja vendade koostööd minuga, mis umbes 1931. aastani väga sõbralikus vaimus edenes, halvavad /.../ Mina arvan, et ülaltoodud andmetest selgub, kui tähtis siinne töö kogu kirikule on ja ma palun*

Jumalat, et ta kõikipidi sündsa õpetaja Ridala kogudusele kingiks.

Vabastatuna Ridala õpetaja ja perekonnaseisuametniku kohustest, asus ta õpetaja emeeritusena elama Rakverre, kus aitas elavdada misjonitööd ja oli abiks õpetajatele nii maal kui linnas.

Emeeritusena Rakveres

Rakveres elades tundis ta muret ka katoliiklike mõjude pärast luteri kirikule. Oma kirjas piiskop Hugo Bernhard Rahamäele kirjutab ta kurvastuse ja murega: ... *et kirikut ja jumalateenistust tarvitatakse seks, et katoliku kiriku kombeid näidata, et kiriku õpetaja avalikul palvekoosolekul esineb vana aja katoliku preestri rüüs ja kannab ette vastavad osad ladina keeles ja ka vastulaulud olid ladina keeles, on ometi täitsa meie kiriku vaimu ja korralduste vastane, lubamatu teguviis.*

Rakveres sai ta elada vaid ühe aasta. Oma viimases öhtupalves soovis Hoffmann, et Jumal ta ilma suuremate kannatusteta ära kutsuks. Järgmisel päeval, 11. juuni varahommikul 1935. aastal läks ta palve täieta suri südamerabandusse. 12. juunil toimetas kirstupanemise Heinrichi vend Viru-Jaakobi koguduse õpetaja Arthur Hoffmann, 14. juunil toimus suure rahvahulga saatel matus. Matusetalituse toimetas Viru praost Kadrina koguduse õpetaja Gustav Johannes Beermann.